

У ГАРАЧЫМ НЕБЕ АФГАНІСТАНА

Полаччына падаравала нашым Узброеным Сілам смелага, мужнага і адважнага хлопца, палымянага савецкага патрыёта-інтэрнацыяналіста, ваеннага лётчыка, якому ў нашы дні прысвоена высокае эванне Героя Савецкага Саюза.

— Імя яго — Васіль Васільевіч Шчарбакоў.

Нарадзіўся герой 20 красавіка 1951 года ў вёсцы Казімірова, што пад Полацкам. Дом, у якім жывуць яго бацькі, размясціўся разам з гаспадарчымі пабудовамі на ўзгорку, на ўскрайку вёскі ў 8-10 кіламетрах ад Полацка. Звычайны домік, як і многія іншыя.

— Тут нарадзіўся Вася. Дома, — палкрэслівае бацька.
— Тут і _ вырас. Адсюль у школу хадніў.

Гутару з маці Васіля — Верай Іванаўнай, работніцай саўгаса «Тураўлянскі» і яго бацькам Васілём Іванавічам, які ў апошні час працаваў ў саўгасе інжынерам па тэхніцы бяспекі, а цяпер на пенсіі. Альбом з сямейнымі фотакарткамі паказваюць, расказваюць пра сына.

— Ахвотны быў да справы, працалюбівым хлопчыкам рос Вася, — ўспамінае Вера Іванаўна. — Любую сялянскую справу ведаў і касіў, і араў, і па дому — дроў насячэ, вады наносіць... І цяпер, калі ў адпачынак прыязджае, дапамагае.

— У дзяцінстве — непаседай быў, шустры і адчайны! На дрэвы лазіў спрытна. Адночы руку паламаў. Церпіць — гэта бацька пра сына. А плаваў, як рыба. Бывала з берага гляджу: пераплывае раку, па версе ідзе, бачна! Любіў і веласіпед, і лыжы. Хоць і ляўша, захапляўся боксам, займаўся ў секцыі ў спартыўнай школе. А парыцца ў лазні любіць! Я не вытрымліваю, а ен паддае пары. Моцны!

Васіль Іванавіч расказаў мне, што неяк сын, ужо стаўшы афіцэрам, атрымаў водпуск і спяшаўся дамоў. Ноччу па шашы Віцебск-Полацк на папутнай машыне даехаў да вёскі Насіліцы, насупраць якой праз Заходнюю Дзвіну жылі яго родныя. А калі дабірацца да Казімірова па дарозе праз горад, то гэта яшчэ да 20 кіламетраў. Ды і ці будзе ноччу папутны транспарт? Падыйшоў Васіль да ракі — лодак не бачна. Раздзеўся, чамадан і аддзенеў ў кустах пакінуў, а сам — паплыў праз раку. Не кожны б рашыўся: начная цемната, ні душы навокал, хуткае цячэнне рэкі.

Сама дарога ў школу — фізкультура, — дабаўляе маці. — Першыя 4 класы ў вёску Шалкова хадзіў, чатыры кіламетры кожны дзень, а ў восьмы клас — у вёску Семянец — удвая далей. Зімой — на лыжах, калі мяло, іншы раз у родных начаваў. А 9-10 класы закончыў ў 3-й школе Наваполацка.

Усе гэта несумневно прывучала хлопца да самастойнасці, выхоўвала волю і іншыя станоўчыя рысы характару.

Бацькі расказалі, што Вася любіў чытаць пра лётчыкаў, касманаўтаў, пра іх гераічныя

подзвігі. І кінафільмы пра смелых людзей глядзяеў з захапленнем. Несумненна, на выхаванне якасцей мужага байца зрабіла ўплыў і наша літаратура, і мастацтва, і ўся савецкая рэчаіснасьць.

І яшчэ з захапленнем слухаў, расказы бацькі і дзеда пра вайну. Бацька з 1942 года у партызанскім атрадзе імя Свядлова брыгады імя Пасакарэнкі. А калі ў 1944 годзе партызаны злучыліся з Савецкай Арміяй, стаў дэсантнікам. У баях у Венгрыі пад горадам Секешфетэрвар праявіў сябе гвардыі радавы, быў ўзнагароджаны медалем «За адвагу». Удзельнічаў у баях за Прагу 9 мая 1945 года.

Вагілю Іванавічу было што расказаць сыну пра гераізм савецкіх воінаў, пра вайсковую таварыскасць і ўзаемадапамогу.

Дзядулю Васіля, па лініі маці, Івану Іванавічу Гудаву таксама было што давесці ўнуку. Патомны селянін, батрак, адзін з першых у вёсцы камуніст, разам з аднавяскоўцамі арганізоўваў першы калгас «Прагрэс». А калі пачалася вайка са зброяй у руках стаў на абарону Радзімы.

Армейская героіка, ды яшчэ мара пра неба, пры бязмежны прастор заварожвалі Васіля Саўгас хацеў паслаць яго на вучобу ў інстытут, каб вярнуўшыся працягваў хлебаробскую справу дзеда і бацькі. А ен і не супраць працягваць сямейныя традыцыі, але іншыя — армейскія.

— Лятаць хачу, — гаварыў Васіль бацьку.

Вось чаму ў 1968 годзе, закончыўшы сярэдняю школу і пачаўшы працаваць у Наваполацку ў мантажным упраўленні трэста «Нафтазаводмантаж» не вытрымаў — паехаў у Віцебск і паступіў ў аэраклуб.

Вопытныя настаўнікі лётчыкі-інструктары Віцебскага аэраклуба дапамаглі Васілю зрабіць першыя крокі ў неба, навучылі яго лятаць, прывілі такія якасці, якія даіволілі яму паспяхова несці нялёгкаю і адказною службу верталётчыка, з гонарам выконваць вучэбныя і баявыя заданні камандавання.

Мы разглядаем лётную кніжку курсанта Васіля Васільевіча Шчарбакова, якая захоўваецца ў бацькоў. Вучыўся ў Віцебскім аэраклубе, за палёты на самалётах выдатныя адзнакі. З мая 1970 года таксама паспяхова самастойныя палёты ў Аткарскім клубе ДТСААФ.

З 1970 года В. В. Шчарбакоў ў Савецкай Арміі. Пасля заканчэння Сызранскага ваеннага вучылішча лётчыкаў ён служыць ў падраздзяленнях Чырванасцяжнай Сярэднеазіяцкай ваеннай акругі.

У 1977 годзе ўступіў у рады КПСС.

У шматлікіх практычных палётах у складаных умовах накопліваўся вопыт, расло майстэрства, праявіліся такія якасці, як рашучасць, бясстрашша, мужнасць. Высокае пачуццё ўзаемівыручкі і вайсковай таварыскасці.

Выконваў Шчарбакоў і адказныя заданні ў цяжкіх умовах надвор'я і высокіх гор. У дні ліквідацыі вынікаў землятрасення ў Кіргізіі аказваў дапамогу пацярпеўшаму насельніцтву. У выніку снежных завалаў былі перакрыты многія горныя дарогі, і чабаны з атарай авечак апынуліся ў цяжкім становішчы, без прадуктаў, ізаляванымі ад сваіх баз. Шчарбакоў з дружным экіпажам верталётчыкаў пераадолеў горныя хрыбты і сумеў у засыпаных снегам горных шчылінах адшукань пацярпеўшых і даставіў ім прадукты і ўсе неабходнае.

Па некалькі разоў у суткі рабіў смелыя рэйсы, рызыкаўныя пасадкі на вузкія пляцоўкі сярод скал. Выратаўваў і трапіўшых у бяду альпіністаў. дапамагаў пагранічнікам, удзельнічаў у пошуках і эвакуацыі экіпажаў касмічных караблёў.

Ваенны лётчык першага класа В. В. Шчарбакоў неаднаразова прымаў удзел у выкананні адказных урадавых заданняў, за што ўдасцелены ўрадавай падзякі, а Галоўнакамандуючы ВПС двойчы ўзнагароджваў яго імяннымі гадзіннікамі.

Аднойчы камандзір звяна В. Шчарбакоў вылецеў на выратаванне людзей, якія цярпелі бедства ў гарах. Заданне выключна складанае. Да выяўленых пры дапамозе радыёмаяка людзей амаль немагчыма падступіцца: круты схіл, на якім яны згніходзіліся, пакрывалі вялікія ёлкі, вышыня гор — да 3 кіламетраў.

— Паспрабую забрань завішы, — прапанаваў Шчарбакоў кіраўніку палёта.

— Дзейнічайце, — даў згоду кіраўнік палётаў.

На камандным пункце добра ведалі высокі узровень падрыхтоўкі лётчыка Шчарбакова, верылі ў яго майстэрства і поспех.

Выдатна асвоіўшы лётную навуку, майстар сваёй справы, валявы і вопытны верталётчык, камуніст В. В. Шчарбакў за паспяховае выкананне адказных заданняў камандавання і праяўленую пры гэтым мужнасць у 1975 годзе ўзнагароджаны ордэнам «За службу Радзіме ва Узброенных Сілах СССР» III ступені.

Майстэрства і высокія маральна-баявыя якасці першакласнага ваеннага лётчыка В. В. Шчарбакова з асаблівай сілай праявіліся пры выкананні складаных баявых палетаў па аказанню інтэрнацыянальнай дапамогі ў Дэмакратычнай Рэспубліцы Афганістан у 1979-1980 гадах. Шчарбакоў кіраваў ядной з груп экіпажаў верталётаў, якія ўваходзілі ў склад абмежаванага кантынгентна Савецкіх войск, знаходзіўшагася на тэрыторыі Афганістана па просьбе ўрада ДРА. Бясстрашна ў небяспечнай абстаноўцы Шчарбакоў рабіў адказныя палёты: перакідваў дэсанты, веў баі па разгрому ўзброеных і абучаных за мяжой банд, аказваў дапамогу афганскім таварышам, дастаўляючы прадукты харчавання насельніцтву аддаленых раенаў. Суправяджаў мотастралкоў, якія ішлі ў горы для ліквідацыі апорных пунктаў душманяў. У рашучыя мінуты мотастралкі прасілі «аганька», і тады ў паветра ўзнімаліся хуткія і маневровыя Мі-8.

Больш 300 баявых вылетаў зрабіў Васіль Шчарбакоў у спякотным небе Афганістана. Пospех палётаў забяспечваўся баявой зладжанацю і адвагай усяго экіпажа — высокія баявыя якасці праявілі штурман Юрый Лебедзеў і борттэхнік Уладзімір Гесак.

Важным, адказным і небяспечным заданнем заўсёды быў палёт на абарону афганцаў ад агрэсіі з-за мяжы, на штурм ўмацаванняў душманаў. 20 студзеня 1980 года экіпаж В. Шчарбакова са сваім вядомым — намеснікам па палітычнай часці У. Ф. Копчыкавым вылецеў на падтрымку афганскіх войск, вядучых бой з буйной бандай душманаў. Вораг, убачыўшы ў цясніне гор пару нашых верталётаў, адкрыў па іх моцны агонь з усіх відаў зброі. Экіпажы выканалі некалькі паспяхо атак, але на выхадзе з атакі верталёт Уладзіміра Копчыкава атрымаў пашкоджанне і пайшоў на зніжэнне. Копчыкаў, пятляючы сярод камяністых схілаў, з вялікім майстэрствам пасадзіў верталёт у цясніну на маленькі пяточок, на тэрыторыі, занятай душманамі.

Шчарбакоў уважліва назіраў за дзеяннямі таварыша і ўбачыў, што там, вакол верталёта ўжо завязаўся бой. Душманы, як драпежнікі, спрабавалі акружыць верталёт, падступалі да яго. Шчарбакоў даў па іх ракетны залп. І, не марудзячы — ратаваць таварыша! Зоркім вокам і нейкай унутранай інтуіцыяй вызначыў месца для пасадкі на тым жа пяточку побач з прыціхшым верталётам нампаліта. Кінуў экіпажу: «Рызыкнём».

— Рызыкнём! — не задумваючыся адказалі баявыя сябры.

Агнем па ворагу экіпаж маера Копчыкава прыкрываў пасадку вядучага. Вельмі мала месца для пагадкі! Шчарбакоў літаральна ўціснуў свой верталёт у каменны калодзеж. Момант — і ўвесь экіпаж Копчыкава на борце машыны Шчарбакова.

Узлет. А з усіх бакоў — сотні ўспышак. Гэта душманы ў бяссільнай ярасці імкнуцца перарваць палёт смельчака. Выйшаўшы з зоны абстрэлу, Шчарбакоў паглядзеў уніз: вялікія сілы ўзброеных душманаў акружылі ўжо пакінуты верталет Копчыкава. Баявы разварот — і ракетны залп разнес ушчэнт і душманаў, і наш пашкоджаны верталет.

За паспяховае выкананне заданняў па аказанню Інтэрнацыянальнай дапамогі Дэмакратычнай Рэспубліцы Афганістан і праяўленья пры гэтым мужнасць і гераізм Васілю Васільевічу Шчарбакову прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Камуніст В. Шчарбакоў быў дэлегатам XXVI з'езда КПСС, прымаў удзел у яго рабоце. Затым наш зямляк вучыўся і закончыў камандны факультэт Ваенна-паветранай акадэміі імя Ю. А. Гагарына.

Дастойна служыць Радзіме наш зямляк.

У. ЛІХАЧОЎ